

Igno Šeinaus švediškoji kūryba: estetikos genezė

The Swedish Works by Ignas Scheynius: The Aesthetics Origin

Sigutė RADZEVIČIENĖ
Vilniaus pedagoginis universitetas
T.Ševčenkos g. 31, 08106, Vilnius

Summary

This article is intended for an analysis of the problems of aesthetics origin of the Swedish works by Ignas Scheynius, arising in the bilingual literary narration. The aforementioned aspect of exploration is important in studying the Swedish creation (“The Lithuanian Culture”) of the Lithuanian impressionist I.Scheynius and the paradigm of Lithuanism in it. I.Scheynius was the personality who belonged to Lithuanian and Swedish cultures. He was one who modernized Lithuanian prose in the beginning of the 20th century. Scheynius consolidated not even in Lithuanian literature, but also

in Swedish literature. It’s easy to notice the blend of cultures when we confront Lithuanian literal works with Swedish. Connection and influence between those cultures are of several aspects. One of them that is analysed in the article is such as the aesthetics origin. The nature of intercultural connection is settled in one culture’s influence to another. The problems of aesthetics are sensed in Scheynius’ Swedish works.

Key words: aesthetics origin of the Swedish and Lithuanian literature; intertextuality of literature; Scheynius’ personality.

Straipsnyje pateikiama lietuvių impresionisto Igno Jurkūno Šeinaus švediškiosios kūrybos genezė, pasitelkiant rašytojo **estetinės** bei **etinės** suvokties aspektą. Archyvinės medžiagos (Švedijos Valstybės archyvo bei privataus šeimyninio Irvio Šeinaus, rašytojo sūnaus, archyvo) pavyzdžiais siekiama išgryninti argumentus, paaiškinančius unikalaus literatūrinio fenomeno, švediško bei lietuviško saviraiškos junginio, gimimą, tapumą, brandą. Straipsnyje didžiausias dėmesys skiriamas I. Šeinaus švediškiosios pasaulėjautos formavimuisi, tad ir – tiems kūriniais, kuriuose lietuviškumo estetinės percepcijos pačios iškalbingiausias.

Igno Jurkūno-Šeinaus kūrybinė biografija pasižymi XX a. pirmosios pusės lietuvių kultūrinei tradicijai neįprasta minties dinamika bei menine diskursų polifonija. Kraštutiniai taškai bemaž penkių dešimtmečių genezės tiesėje (1910–1958)¹ žymėtų sunkiai besutampančius rašytojo saviraiškos būdus ir nelygiaverčio sudėtingumo meninę kokybę. Kūrybos kelią pradėjęs kaip impresionistas, pelnęs lietuvių prozos modernintojo vardą, vėliau Šeinius švedų literatūrinėn dermėn drąsiai suaudė pačias prieštarlingiausias tendencijas: niuansuotą impresiją ir realų publicistinį faktą (romane “Stebuklo belaukiant”), naivios intonacijos idilę ir karnavališką sti-

¹ Turima galvoje 1910m., kai “Vilties” dienraštyje pasirodo gausūs Šeinaus feljetonėliai (inicialais Ig.J., Ign.Jur., Ig.Jur) ir 1958-ųjų data pažymėtas, tikriausiai, paskutinis Šeinaus rankraštis švedų kalba – vėlyvasis nebaigtos apsakos (ar romano?) “Aukso šuo” variantas.

lių sąmyšį (romane “Kentauras žvengia”), pagaliau – romantiškai pakilų baltiškos prigimties balsą ir pragmatiškai vėšų skandinavų mentalitetą (prozos eilėraščiuose “Naktis ir Saulė” ar istorinėje publicistikoje “Raudonasis tvanas užplūsta”). Galėtume dar toliau plėtoti rašytojo meninės raiškos priešpriešas, kurių turėjo kiekvienas naujas įvairių žanrų kūrinys: romanas, eilėraščiai proza, novelė ir drama, publicistika ir kultūros apybraiža... Visa ši gausa ne tik liudija Šeiniaus polifoniško mąstymo bei daugiašakės saviraiškos pomėgį, bet ir išgrynina per minėtus dešimtmečius kitusių vertybinių situacijų atodangas. Juk literatūros kūrinių skaitytojas priima kaip rašytojo meniniu žodžiu transformuotą jo intelektualinių ir dvasinių verčių izotopiją – skaitymą, pagrįstą tam tikrais (laikmečio, konvencijų, individualių nuostatų, kt.) lūkesčiais (Eco, 1981, 26). Tad tyrinėjant Šeiniaus minties bei raiškos plėtrą švediškojoje kūryboje, derėtų pasekti vertybių pažinimą, apėmusį visą diskursų sklaidą ir “argumentuojantį” meninį tos kūrybos tapsmą: kur, kokiam verčių poridvyje formavosi ir brendo Šeiniaus daugiašakės kūrybos šaknys?.. Prie šios problemos šlietuši kita, gimininga: koks buvo švedų literatūrinės visuomenės santykis su Šeiniaus kūryba bei jos ištakomis – egzotiška, menkai pažįstama verčių sistema?..

Švedų kalba rašytus Igno Šeiniaus kūrinius chronologiškai galima skirstyti dviem etapais: ankstyvuojų, trukusiu 1917–1927 metais, ir vėlyvuojų, 1940–1959-ais. Tarp abiejų įsispraudusį laiką pasiglemžė visuomeniniai domesiai, tarnybinės pareigos Lietuvoje ir Švedijoje, gausi publicistika, išsklidusi švedų periodikoje.

I. Šeiniaus švediškosios kūrybos pirmasis tarpnis glaudžiai šliejasi prie jo politinės visuomeninės veiklos ištakų. 1917-ais Stokholme publikuojama kultūros apybraiža “Lietuvių kultūra” (*Litauisk kultur*); 1918-ais eilėraščiai proza bei noveletės “Naktis ir Saulė” (*Natt och Sol*), gausi publicistika. Vėlyvesniųjų dešimtmečių publicisto patirtis grėsminėje istorijos akistatoje, Antrojo pasaulinio karo išvakarėse, jo metu bei pokariu, subrandina kur kas gilesnę įvairiažanrę kūrybą: 1940 m. istorinės publicistikos knygą “Raudonasis tvanas” (*Den röda floden*), 1942 m. istorinį romaną “Stebuklo belaukiant” (*I väntan på undret*), 1943 m. kelionių apybraižą “Raudonoji kelionė” (*Den röda resan*), 1945 m. publicistinę diskusijų knygą “Raudonasis tvanas užplūsta” (*Den röda floden svämmar över*), 1949

m. publicistikos knygą ekonomikos klausimais “Kelionė po kooperacinę Švediją” (*Resan i samverkans Sverige*). Be abejonės, kaip išbaigtus, visaverčius kūrinius turime paminėti ir leidybai paruoštus I.Šeiniaus rankraščius. Gausumu jie prauga publikuotas knygas. Bene ankstyviausi tokie kūriniai – 1918 m. parašytos šmaikščios novelės “Rojaus nuopuolis” (*Himmelrikets undergång*), “1918-ųjų saktmė” (*Sagan om året 1918*), 1920 m. komedija “Diplomatas” (*Diplomaten*), 1923 m. istorinė vizijų drama “Naujasis valdovas” (*Den nya härskaren*). Vėlyvesniajam laikotarpiui priklauso 1942 m. komedija “Trūkumėliai” (*Små ofullkomligheter*). Šiandien gretinamųjų studijų atrodo vertas Šeiniaus romanas “Siegfried Immerselbe” (*Siegfried Immerselbe*). Tai – savotiškas 1934-ųjų lietuviško “Siegfried Immerselbe atsijaunina” variantas. Net iš archyvinės medžiagos² sunku tiksliai nustatyti, kokių metų šis švediškas kūrinys: data neįvardinama nei rankraštyje, nei autoriaus korespondencijoje apie romaną. Tiesa, vienur randamas priedas ranka (tikriausiai, rašytojo sūnaus Irvio, tvarkiusio archyvą) – “1940”; tačiau tokia data tenka abejoti; kaip, beje, ir paties Igno Šeiniaus švediškojo romano paantrašte, skelbiančia, jog romanas švedų kalba esąs parašytas iš “lietuviškų apmatų” (*från det litauiska utkastet “Siegfried Immerselbe föryngrar sig”*) (Scheynius I., 1940?), neva tikrasis romanas esąs švediškas, o lietuviškasis jo pirmtakas laikytinas tik eskizu. Be to, romaną palydinčiame priedaše “P.M.” autorius dar sykį pakartoja, jog tai – “rašytojo visiškai perdirtas variantas, kur lietuviškasis originalas lieka tik išeities pozicija švedų kalba rašytam romanui” (Scheynius Jurkunas, 1940?). Taip, matyt, tikėtasi pelnyti švedų leidėjų susidomėjimą ar išpūdį, jog naujai rašytas romanas – visiškai originalus. Ir iš tiesų, švediškas “Siegfried Immerselbe” gerokai skiriasi nuo savo lietuviško pirmtako. Jis žymiai laisvesnis epinės raiškos formomis, siužeto išradingumu bei, svarbiausia, vertybinėmis nuostatomis. Kaip tik jos leidžia daryti prielaidą, kad švediškas “Siegfried Immerselbe” rašytas gerokai vėliau nei 1940-iejai: jau paaiškėjus fašizmo prapulčiai, visiškai išgrynėjus vertybinių nuostatų niuansams, galų gale autoriui puikiai išmiklinus švedišką epiko plunksną. Ir vis dėlto, net jei abejosime Šeiniaus “Siegfried Immerselbe” esant nauju, savarankišku kūriniu, neturėtume jo laikyti vien tik lietuviškojo “Siegfried Immerselbe atsijaunina” vertimu į švedų kalbą.

² Remiamasi medžiaga, priklausančia rašytojo sūnui Irviiui Šeiniiui ir saugoma Stokholme, Švedijos Valstybės archyve (toliau – Riksarkivet, skaičiu nurodant tomą).

1947 m. švedų kalba I.Šeinius parašo romaną „Nusileisk ant žemės“ (*Kom ner till jorden*), satyrinę apysaką „Profesoriui Bror Palmlundui netenka vesti“ (*Professor Bror Palmlund blev inte gift*), 1952-ais – romaną „Kentauras žvengia“ (*Kentauren gnäggår*); švediškos kūrybos kelią užsklendžia gausi publicistika. Rankraštiniu pavidalu Šeinius bloknotuose yra išlikęs ir nebaigtas romanas (nors pagal žanrinės poetikos dėsnius greičiau – apysaka) „Aukso šuo“ (*Guldhunden*). Ji, tikriausia, turėtume skirti vėlyvajam rašytojo kūrybos laikui. Tokią prielaidą leidžia daryti kūrinio meninė raiška, primenanti paskutinįjį Šeinius romaną „Kentauras žvengia“. Be to, rašytojo laiške, pažymėtame 1954-10-11 data, sūnui Irviui užsimenama: „Aukso šuo“ – dar tebelaksto lapeliais. Romanui vis dar neatrodo suaugęs... bet, aišku – ne apsakymas. Ūpas rašyti neapleidžia, tik laiko – amžina stoka“. (Scheynius, 1954). Tačiau kūrinys taip ir liko nepabaigtas: rašomąja mašinėle neperrašytas (kaip buvo įprasta I.Šeiniui, pabaigus kiekvieno romano rankraštį), o ir prie „lapelių“ varianto, rodos, nebebuvo grįžta – jokių ženklesnių taisymų ar braukymų juose nematyti.

Šiandien sunku tiksliai atsakyti, kodėl kai kurie švedų kalba rašyti I.Šeinius kūriniai, šiandien į mus atklydę rankraščiais, savo metu taip ir neišvydo dienos šviesos. Juk rašytojas, mašinraščiu juos spausdindamas po kelis egzempliorius bei palydėdamas laiškais įvairioms leidykloms, kruopščiai rengė savo kūrybą viešumai. Kai kuriais atvejais žinome, kad leidyklos abejojo kūrinius būsiant paklausius Švedijos knygų rinkoje (pavyzdžiui, taip buvo argumentuojamas „Hugo Gebers Förlag“ leidyklos redaktoriaus Görano Eggströmo neigiamas atsakymas į romano „Nusileisk ant žemės“, pasakojančio apie tarpukario Lietuvą, Šeinius paraišką leidybai) (Hugo Gebers Förlag, 1947); kaip nepakankamai vertinga buvo pripažinta Šeinius drama „Naujasis valdovas“ (Stockholms Dramateaterns Direktion, 1946), siūlyta Stokholmo dramos teatrui. Tačiau labai keista, kad knygos rūbo neigijo, pavyzdžiui, puikus satyrinis romanas „Kentauras žvengia“, kuris savo visuomeninių idėjų bei literatūrinės raiškos modernumu būtų tikrai pastebėtas šeštojo dešimtmečio švedų epikos kontekste. Galima numanyti, kad tuokart vartus viešumai bus užkėlęs rašytojo satyrinis kandumas. Romanas, pagaviai perteikiantis švedų gyvenamosios ydas ar kuriozus, baksteltų pirštu į nemaloniais aktualijas. Žinia, išdidi tradicijų visuomenė ne visada pajėgi praryti ironijos ašaką; o ypač tą, kurią gerklėn trukteli iš svetimšalio aruodų...

Igno Šeinius apybraiža „Lietuvių kultūra“ (Jurkunas Scheynius, 1917) – pirmasis rašytojo kūrinys

švedų kalba – šiandienos literatūrologijai gali būti aktualus dviem požiūriais: kultūriniu-istoriniu ir interpretaciniu. Į pirmojo lauką patektų XX a. pradžioje kaupa intelektualinė bei dvasinė rašytojo patirtis, kiek vėliau iškilusios švediškosios kultūros aktualijos; į antrojo – jau susiklosčiusių, išgrynėjusių rašytojo nuostatų meninė išraiška. Abu aspektai šiuokart, regis, yra tiesiogiai svarbūs: kultūrinis-istorinis žvilgsnis leidžia stebėti Šeinius etinės-estetinės suvokties bei raiškos brendimą, suponavusį „Lietuvių kultūros“ semantiką; hermeneutinis žvalgos būdas, argumentuojamas kultūros apybraižos principinėmis ištarmėmis, padeda paaiškinti, pagrįsti vėlesnį I.Šeinius švediškosios kūrybos pasaulėvaizdį. Kultūrinis-istorinis pjūvis atiekia Šeinius švediška lietuviško fenomeno esmę kelių dešimtmečių horizontalėje, o poetikos interpretacija skverbiasi į vertikaliai susiklosčiusį individualios saviraiškos, literatūrinių įtekmių, akceptuojamų ar atmetamų konvencijų sluoksnius.

Švedų kalba parašytą Šeinius apybraižą „Lietuvių kultūra“ bus subrandinęs platus šaknynas: literatūrinis Lietuvos kontekstas (pirmaisiais XX a. dešimtmečiais lietuvių kultūroje jau spėjusi įsitvirtinti ankstyvojo modernizmo pasaulėjauta bei pasaulėvoka); sėkmingi paties Šeinius, meninio žodžio novatoriaus, impresionisto, žingsniai lietuvių literatūroje (1910 – 1911 m. rašomas, o 1913 – 1914 m. publikuojamas romanas „Kuprelis“, 1913 m. Maskvoje pabaigiama kurti apysaką „Vasaros vaisės“, 1914 m. spausdinamas smulkiosios epikos rinkinys „Nakties žiburiai“); nuoseklios meno filosofijos studijos Maskvos Šaniavskio universitete (studijuota 1912 – 1915 m.); 1916 m. iškilusi objektyvi reikmė pristatyti Švedijos visuomenei mažai pažįstamą Lietuvos kultūrą. Pastarąją aplinkybę patvirtina eilutės iš lakoniško 1916-ais jau švedų kalba rašomo Šeinius dienoraščio, ar greičiau – trumpučio reziumė apie kiekvienos dienos svarbiausią įvykį: „Redaktorius O.S. per pokalbį apie Lietuvą sakė, jog būtų neblogai išleisti kokią knygą apie mažai pažįstamą kraštų kultūrą. Skatino mane pagalvoti, ar neapsimčiau parašyti apie lietuvius“ (Scheynius, 1916). Be to, Šeinius apybraiža, jos publikavimas sutapo ir su tuometinių politinių-visuomeninių įvykių aktualijomis: 1917 m. kovo 13-26 dienomis Stokholme vyko steigiamieji Lietuvių tautos tarybos posėdžiai; kaip tik minimu metu Švedijoje aktyviai atsiliepiama į 1917 m. įsikūrusią Demokratinės tautos laisvės santaros partiją bei jos nuostatas Lietuvių tautos tarybai. Taip klostantis įvykiams, Šeinius pasitarnavo ir kaip aktyvus politikas, igaliotinis užsienyje (sykiu su J. Aukštuoliu bei J. Sa-

vickiu), ir – per literatūrinį savos kultūros propagavimą – kaip dviejų visuomenių, lietuvių ir švedų, “ryšininkas”.

Iš trijų aukščiau paminėtų “Lietuvių kultūros” premisų – literatūrinės patirties, universitetinio lavinimosi bei politinių realijų – semantiškai svariausia buvo, be abejo, antroji – meno filosofijos studijos. Nors Šeinius pasirinko Maskvos Šaniavskio liaudies universitetą kaip “vienintelę aukštąją mokyklą, pasiekiamą dviklasės mokytoju” (Žėkaitė, 1999, 50), žinių kokybės ar studijų įkarščio tai nesumenkino. Į meno filosofijos disciplinas gilintasi rimtai ir ne vienerius metus. Studijų programa 1915m. baigiama kursiniu (ar diplominiu?) darbu – “Įvadu į meno filosofiją” (Jurkūnas Šeinius, 1915). Vėliau atskiras šio darbo šešių skyrių (*Grožinė kūryba, Meno teorijos, Menas ir religija, Meno keliai ir kryžkelės, Grožinės literatūros kritika, Meno istorijos metodai*) dalis rašytojas publikuos ir Lietuvoje (“Barui” išvertęs iš rusų kalbos į lietuvių), ir Švedijoje (autoritetinam literatūros žurnalui “Bonniers litterära magasin” išvertęs į švedų kalbą). Šeinius “Įvadas į meno filosofiją” – teorinis meno raidos dėsnių bei tendencijų apmąstymas, subjektyviai racionalus mintijimas apie kūrybinę sąmonę bei meninę suvoktį. Tuo tarpu apybraiža “Lietuvių kultūra” skaitytojui pateikia jau literatūriškai transformuotus meno teorijos teiginius. Nebe teorinei minčiai, nebe teorinei tiesai čia tenka semantinio svorio centras. Jį išgrynina lietuviškos pasaulėjautos bei pasaulėžvalgos atodangos, įvairinamos bei argumentuojamos konkrečiais lietuvių meno pavyzdžiais, reiškiniais ar objektyvizacijai sunkiai pasiduodančiomis rašytojo pajautomis. Antra vertus, net pačių subjektyviausių svarstymų gelmėje boluoja metodologiškai racionalus pamatas, liudijantis autoriaus deramą pasirengimą kalbėti meno klausimais. Kad geriau išvelgtume “Lietuvių kultūros” teorines ištakas, žvilgtelkime į tas Šeinius “Įvado į meno filosofiją” nuostatas, kurios apybraižoje pargrįžta meninio žodžio aidu.

Pirmasis Įvado skyrius “Grožinė kūryba” – bene pats subjektyviausias, poetiškiausias. Tikriausia, ne atsitiktinai didelė šio teksto dalis (be jokių pakeitimų!) įsilydo į rusų kalba rašytą impresiją “Mirtis ir Žmogus” (sunku pasakyti, katras tekstas buvo pirminis – Įvado ar impresijos – nes pastaroji, išlikusi tuometinių studijų sąsiuvinyje, nepažymėta jokia data). Meno teorijai impresija pasitarnauja savotiška įžanga:

Būtį valdo dvi nepermaldaujamai prieštaringos jėgos: jos nuolat grumiasi dėl žmogaus likimo. Viena jų, apsikaišiusi gėlių žiedais, gieda ryto džiaugsmą ir

tveria gyvenimą. Kita, pakilus iš nakties prarajos, atūžia grėsminga nebūties banga. Ir ką tik ši paliečia, ką pakeliui tik sutinka, – visa sustingsta, akimirksniu miršta.

Tai šitaip gyvybė su mirtimi susitikusios grumias, bet negali išspręsti amžinojo būties ginčo. Net mirčiai nugalėjus, žiūrėk, tai šen, tai ten vėl išsižiebja gyvybės žarijos, ir pamažu griuvėsiuose ima žydyti lelijos.

Ir imi, žmogus, suprasti, kad gyva tik tai, kas reiškia ateitį, kas šiandien dar neužgimę. – Tik ateičiai šviečia saulė, tik ateičiai prašvinta šiandiena. Dabartis – slenkstis į nebūtį, durys į mirtį, į amžinąją naktį. Žmogui, suvokus būties paslaptį, lieka tik viena: vytis akimirką, nors ją netrukus praris nebūtis tamsybė. Žmogaus šiandiena – jau nebūtis, jo gyvenimas – tai rytojus. Tad būtis tėra išpūdis. Meno priedermė – giedoti himną ryto akimirkai, nes ji netrukus virs nebūtim.

Šeinius impresijoje ir teorinio “Įvado į meno filosofiją” pirmajame skyriuje atsiveriantis poetinis būties išgyvenimas bei žmogaus savivokos imperatyvas puoselėti meninę saviraišką – sykiu ir retorinė intonacija, jos aukšta maksimalizmo gaida visam meno teorijos kontekstui, ir subjektyviai išreikštas egzistencialistinės pasaulėvokos atitikmuo, dosniai maitinęs XX a. pradžios modernistinių tendencijų (Šeinius atveju – impresionizmo) įvairovę.

Šeinius “Įvadas į meno filosofiją” – ne tiek referatyvus universitete įgytos informacijos apie įvairias meno teorijas pateikimas, kiek individualus žinių permąstymas, o sykiomis – net poetizuotas jų išgyvenimas. Bemaž kiekviename meninio metodo aptarime, žiūrėk, ima ir išnyra kalbančiojo santykis su vienokia ar kitokia pasaulėvoka. Rodos, autorius nė negalėtų savęs suvokti atšaliai, anapus meno konteksto:

Pats pavojingiausias grožinės kūrybos priešas – racionalizmas su visa jį įtvirtinančia forma: išskaičiuojančia, šiurkščia, paviršutiniška. Racionalizmui rūpi viską suprasti, viską paaiškinti: jis viską sveria, bet nieko nesvarsto. Jis skverbiasi ne tik ten, kur reikia, bet ir ten, kur menui visiškai nedera. Tais pačiais būdais, kokiais racionalizmas priverčia paklusti sveikos nuovokos sritis, jis gviešiasi suvaldyti ir dvasios polėkį, meno skrydį, – patį gyvenimą. O tada jo gniaužtuose visa uždūsta. Numiršta.

Racionalizmo tvariniai – vienadieniai. Racionalizmas užmuša kūrybos dvasią. Besirūpindamas konkretaus laiko bei vietos aktualijomis, jis pakerta pačias kūrybos šaknis: kūryba juk gimsta tam, kad išliktų nemari.

Šeinius, kūrinio ir meno proceso santykių aktu-
alizuodamas kūrybinės sąmonės svarbą, išeities po-
zicija pasirinko B.Christianseno ištarę: „*Žmogus
nenori mirti ir žvėris*” (Christiansen, 1909, 46). Beje,
šis moto, šiek tiek poetiškai praplėstas, ne sykį šve-
dų kalba atsikartos ir vėlesnėje Šeinius grožinėje
kūryboje (pvz., eilėraščiuose proza „Naktis ir Sau-
lė”). „Įvade į meno filosofiją” Šeinius neria į pačią
dvasios-materijos alternatyvos gelmę, – problemą,
kurios iki vienareikšmės išvados taip ir neišlukšte-
no jokie filosofai. Entuziastingai deklaruodamas
dvasios prerogatyvą, Šeinius atmeta materiją, kaip
dvasinei saviraiškai bevertę substanciją:

*Paaiškėja, kad fizinių reiškinių pasaulis nuolat pa-
sikartoja, sugrįždamas į ankstesnes formas ar net
žūtį, o dvasinių reiškinių – gausėja, pateikdamas be-
galybę naujų saviraiškos formų. Ir iš tiesų, pati mate-
rija, nuolat judėdama bei kisdama, nieko naujo ne-
sutveria; tuo tarpu dvasia, skverbdamasi į pajautų
bei pažinimo gelmę, atveria vis naujas erdves. Jų ne-
suskaičiuosi jokiomis materijos formulėmis, nepa-
žinsi jokiais materijos tyrinėjimo būdais.*

*Žmogui nedera baimintis gyvenimo. Jo kūrybos va-
lia geba sutverti visa, ką panorėjusi. Kūrybinei valiai
visi sunkumai, visi varžtai gali tapti neišmatuojamo
skrydžio akstinu, gali suskambėti tobuliausia arfos me-
lodija. Dvasinė laisvė išlaisvina bet kokią materiją,
sutverdama naują dvasios vertybę. O šios vertybinės
formos – begalinės, jų galimybės neišmatuojamos, ne-
išsemiamos. Tereikia šitai suvokti!*

Tolesniuose „Įvado į meno filosofiją” skyriuose
(„Meno teorijos”, „Meno keliai ir kryžkelės”) svar-
stant apie meną, kaip pasaulio pažinimą, esama arti-
mų sąsąukų su A. Šopenhauerio voliuntarizmo idė-
jomis. I. Šeinius skyrįje „Meno keliai ir kryžkelės”
filosofiškai išgrynina, suformuoja savą kūrybinės
sąmonės modelį. Jame menas interpretuojamas kaip
pasaulio valia, o kūryba – kaip to pasaulio vaizdi-
nys. Tai, ką Šopenhaueris savo veikalė „Pasaulis kaip
valia ir vaizdinys” skyrė gyvenimo filosofijai, Šei-
nius mėgino pritaikyti meno būčiai, kūrybinės są-
monės sąvokai bei esmei. Prie Šopenhauerio filo-
sofijos Šeinius grįš dar ne kartą. „Lietuvių kultūro-
je” seikėdamas gėrio bei grožio sąvokas, įkvėpimo,
matyt, semsis iš vokiečių filosofo „Moralės pagrindų”,
o poetiniu žodžiu deklaruodamas moralines
kūrėjo maksimas, patvirtinimo ieškos Šopenhau-
erio „Valios laisvėje”. Šeinius pasirinktas autorite-
tas neturėtų stebinti, laikant omenyje ženklų Šo-
penhauerio įtaką iracionalizmo tendencijoms kul-
tūros filosofijoje apskritai bei jo poveikį intuityviz-

*The Swedish Works by Ignas Scheynius: The Aesthetics
Origin*

mo plėtotei moderniajame XX a. pradžios (Vakarų
Europoje – XIX a. antrosios pusės) mene.

A.Šopenhauerio idėjos Maskvoje studijuojančiam
Šeiniui buvo neblogai pažįstamos (tai liudija du sto-
roki šio filosofo veikalų konspektai bei jų komenta-
rai) (Jurkūnas Šeinius, 1913-1915). Matyt, nebuvo
Šeinius atšalus ir nuo iracionalizmo tendencijų, ku-
rios pamažėl tapo rašytojo švediškujų kūrinų bū-
dinga stilistine poetikos faktūra. Štai jo grožiniuose
kūriniuose, rodos, kažkaip lengvai, net atsainiai švys-
telimas faktas (teiginys, gandas, išpūdis), kuris čia
pat paraboliskai paverčiamas paradoksu kol, žiūrėk,
ima ir netikėtai atsigręžia nauju, dar neregėtu kam-
pu. Paradoksalus mąstymo būdas – veiksmingas ira-
cionalizmo įnagis. Literatūroje paradoksaliai mąsty-
ti – tai ir žaisti tekstu (puikus to pavyzdys – Šeinius
vėlyvasis romanas „Kentauras žvengia!”), ir ištarti
ką naujo, – tad semantiškai svarbaus. Ankstyvųjų pa-
radoksalaus mintijimo pavyzdžių gana nemaža Šei-
niaus „Įvade į meno filosofiją”. Pavyzdžiui, seikėda-
mas tiesos, gėrio bei grožio sąvokas mene, Šeinius ne-
tikėtai išgrynina kūrybinės laisvės premisas:

*Tiesa ir gėris reikalingi menininkui tik tiek, kiek ji
geba atvesti į pačią kūrybą. Menininkui būtina pa-
žinti pasaulį, kad galėtų jame kurti. Bet ne menčiau
už pasaulį jis turi pažinti pats save. Tiesa, išilydydama
į meno kūrinį, neišvengiamai įgyja naują, išgalvotą
esmę. Tiesa tampa lygiavertė melui – savo pačiam
nuožmiausiam priešui. Ji susijungia su melu – var-
dan naujo taikaus gyvenimo. Meno kūrinys, mūsų
gyvenimišku požūriu, tiesa tampa tiek pat vertinga,
kiek ir melas.*

*Nesiartinkite prie meno vedami pažinimo bei mor-
alės idėjų! Moralės bei tiesos vertybės tarnauja aukš-
čiausios būties siekiniams, bet ne menui. Tiesos ir
gėrio sutelkti į visetą neįmanoma, kaip neįmanoma
jų pajungti meno prigimčiai. Ir tiesa, ir gėris nepa-
kantūs savivalei, o meno kūrybai savivalė, laisvė juk
yra visų brangiausias turtas.*

Kita premisa, brandinusi □einius „Lietuvių kul-
tūrą”, – lietuvių literatūros XX a. pradžios konteks-
tas bei paties Šeinius pozicija šiame kontekste. Apy-
braižoje išlieka akivaizdžios estetinės bei etinės lie-
tuviškos patirties reminiscencijos. Intuityvizmo ir in-
dividualizmo siekiniai, kaip didžioji prieštara racio-
nalizmui ir mimetiniam ribotumui, konvenciniu ir
kūrybiniu statusu buvo išitvirtinusi lietuvių estetinė-
je mintyje per pirmuosius keliolika XX amžiaus me-
tų. Šeinius (sykiu su S. Šilingu, V. Mykolaičiu –Puti-
nu, B. Sruoga ir kt.), aktyviai formavęs modernėjan-
čios literatūros gaires („Vaivorykštėje” 1913-1914,

“Pirmajame bare” 1915), priklausė antrajai neoromantinės pakraipos kūrėjų kartai, tęsusiai ankstesniosios (S. Kymantaitės-Čiurlionienės, J. A. Herbachiausko) antipozityvistines nuostatas ir sparčiai skynusiai kelią individualizuotos saviraiškos, meninės kūrinio formos prerogatyvai. I. Šeinius bendraminčių karta vadavo ankstyvojo modernizmo modelį, dar nespėjusį atsiplėšti nuo paveldėtų tautiškojo romantizmo formų, iš priklausomybės vos ne šimtmetį trukusiai pasaulėjautos tradicijai. Šeinius švediškoji “Lietuvių kultūra” tartum pratęsė šią estetinių verčių programą, dabar jau švediška ištarne ne tik įprasmindama ryškią takoskyrą tarp pozityvistinės ir romantinės estetikos sampratų, t.y. XIX a. pab. bei amžių sankirtos fenomeno Lietuvoje, bet ir nužymėdama punktyrinę liniją tarp romantiškojo modernizmo ir grynėjančios (Šeinius atveju – impresionistinės) moderniosios saviraiškos, t.y. antrojo bei vėlesniųjų dešimtmečių lietuvių literatūros reiškinių. Tad “Lietuvių kultūroje” kūrybą apibendrinančių apmąstymų fone (skyriai “Lietuva ir menas”, “Menas lietuvių kasdienybėje”, “Lietuvių kūrybinė galia”) atsišvietė, nors ir ne pagrindinio tyrinėjamo objekto teisėmis, Lietuvoje besiformavę kūrybinės saviraidos etapai, vertybiniai meno kriterijai. Sąmoningai jų nė neakcentuodamas, Šeinius “Lietuvių kultūroje” sukūrė bei teorine ištarne išgrynino savąjį estetinių verčių variantą, tapusį pasaulėjautos pamatu visai vėlesniajai švedų kalba rašytai grožinei kūrybai. Gana paradoksalu, jog “Lietuvių kultūra”, būdama kukli ir, deja, ne itin informatyvi kultūrologinių tyrinėjimų knyga, sykiu yra neabejotinai reikšminga Šeinius švediškosios literatūrinės genezės pagrindėja. Tačiau ano meto švedų literatūros kritikams, atsiliepusiems į knygos pasirodymą, vertybinis “Lietuvių kultūros” aspektas, gilusis nuostatų kriterijus, taip ir liko neįžvelgtas (Söderberg, 1917, 5). Suprantama, visuomenė, neturėjusi nė pamatinio išmanymo apie lietuvių kultūrą, vargu ar būtų įgali pažvelgti dar į tos kultūros kontekstines verčių plotmes... Kalbėti ne tik apie meninių faktų konkretybę ar jos autentiškumą, bet ir apie lietuvių kultūros visetą bei tautos mentaliteto esmę išties reikėta. Lietuvių tautos fizinis, o juolab dvasinis vaizdinys XX a. pradžios švedų visuomenėje buvo labai miglotas, o gal ir vargiai išžvelgiamas. Tad knyga apie lietuvius ir Lietuvą Šeinius buvo visų pirma sumanyta įveikti svetimumo slenksčių, skyrusių kaimynines tautas, tačiau ji liko iš esmės pažini tik skaitytojui, turinčiam išankstinės, o gal net prigimtinės, informacijos apie lietuvių etinės bei estinės vertės tradiciją.

Lietuviškų verčių reminiscencijos yra ryškiausios tuose I. Šeinius švedų kalba rašytuose kūri-

niuose, kurių pati semantinė erdvė laikosi arčiausiai etinės ar biografinės fabulos. Šiuo požiūriu pirmiausia ir minėtina rašytojo “Lietuvių kultūra”. Kultūros apybraiža anotuoja įvairias lietuvių meno rūšis: liaudies dainas, pasakas, smulkiają tautosaką, namų apyvokos reikmenis, audybą, drožybą ir architektūrą, tapybą, literatūrą, muziką. Tad į vieną akiratį patenka ir liaudies, ir profesionalieji menai. Išskirtina, kad Šeinius kultūros apybraiža laužo formalius reprezentacijos rėmus. Knyga, be analitinės lietuvių meno šakų apžvalgos, turi labai įdomius įvadinius ir baigiamuosius skyrius, kuriuose siekta filosofškai gryninti tautos mentaliteto bruožus, pamąstyti apie meninės saviraiškos prasmę lietuvių gyvenime. Atstumas tarp kūrėjo ar tautos meninės saviraiškos tendencijų ir laiko aplinkybių determinuotos istorinės sąmonės čia pasirodo esantis minimalus, o gal net visai išitirpstantis. Šeinius įrodinėja: istorinė menininko ar tautos sąmonė turi tiesioginių sąsajų su nepriklausoma meno raiška, jos formų įvairove; ir tik tokioje jungtyje susiformavęs menas yra egzistenciškai prasmingas. Tiesa, Šeinius apybraižos pratarmėje gana metaforiškai charakterizuoja lietuvių kultūros vertybinę savastį, individualumo premisa laikydamas istoriją; teorinis kultūros filosofijos pamatas čia paliekamas potekstėje:

Daina, spalvų žaismas, ritmiškas minčių bėgimas, tai ir yra lietuvių kultūra. Lietuvių tautai nemiela, kas materialu. Materialumas tėra gyvenimo technika; tai, kas būtinausia; tačiau – ne tikslas. Gal gi istorinės aplinkybės išgrynino šitai? Nuolatinėse kovose už laisvę lietuviai neturėjo kada svarstyti kasdieninių problemų. O gal grumtynės už nepriklausomybę kaip tik ir išmokė lietuvių siekti laisvės net kūryboje? Ši jam netapo nei vertinimo, nei tyrinėjimo objektu. Kultūra – tai tapsmas, kelias į naują pasaulį.

Šeinius pateiktojoje kultūros sampratoje jungiasi du aspektai: konkretus, filosofinis apibendrinantis, ir laisvesnis, impresinis, pateikiąs subjektyvų rašytojo vertinimą. Kartais pastarasis reiškiamas išties kategoriškai. Taip atsitinka mąstant, pavyzdžiui, apie kultūros esmę griežtoje alternatyvoje: ar kultūra – dvasios tvarinys, ar kultūra – materiali išraiška. Rašytojas drąsiai išbraukia civilizacijos stebuklus į kultūros paraštes: “Nutiesti tiltą, išversti iš svetimos kalbos, nuveikti visa, kas nuveikta Vokietijoje ir Prancūzijoje, tai – dar ne kultūra. Svetima patirtis tveria tik materialiąsias vertes” (p.30). Kultūros vertę suvokdamas kaip autentiškumo išraišką, Šeinius jų ištakas apibrėžia taip: “Kultūra tai – tautos tvėrybinė galia. Kultūra – didysis tapsmas. Tai – dvasios al-

kis vis naujos tvėrybos.” (p. 30). Individualizuotai permąstytos kultūrinės kategorijos Šeinius pasaulio suvokime kelia impresinį raiškos išpūdį. Dabar sunku pasakyti, ar autorius sąmoningai lydė, derino analitinį ir improvizacinį tyrinėjamo objekto apibūdinimą. Gal tiesiog pakluso širdies balsui, kalbėdamas apie tai, kas artima. O gal plunksną nejučia vedžiojo impresionisto patirtis: juk toks kalbėjimo būdas jau ne kartą buvo sulaukęs pagyrimų (pvz., svetur, Maskvoje, į Šeinius impresinės noveletės rusų kalba *Чары зямліе* raišką komentarų yra atsiliepus Jurgis Baltrušaitis).

Pirmasis “Lietuvių kultūros” skyrius “*Lietuva ir menas*” pradeda kalbą nuo kertinių kultūros sąvokų: *kūrėjo asmenybės* ir pačios *meno prigimties*. Vienas apibūdinamųjų objektų, *kūrėjo asmenybė*, turi artimų sąsąukų su jau minėtu B.Christianseno motto, jį išplėtoja A.Šopenhauerio “Valios laisvės” idėjomis: “*Žmogų tveria gamta. Jis jai priklauso visa kūno esybe. Tačiau žmogus nenori mirti ir paukštis ar medis miršta. Iš tokios valios gimsta kūrėjas, iš tokios valios gimsta menas – sielos tvėrinys.*” Kita kertinių sąvokų, *meno prigimtis*, paneigdamą mimetinį charakterį, atitinka XXa. pradžios lietuvių literatūrinėje savivokoje beįsitvirtinančią estetizmo prerogatyvą: *Menas savo esme nėra realybės aidas. Tvėryba – savo pačios pasaulis, nepavaldus išorės dėsniams ar tvarkai.* Žinoma, šitokios Šeinius ištarmės nebebuvo naujos ar itin originalios XX a. antrojo dešimtmečio lietuvių literatūros ar kritikos kontekste. Nelengva pranokti ekspresyvią S. Kymanaitės-Čiurlionienės kūrėjo laisvės bei neoromantizmo estetikos aktualizaciją (“Lietuvoje”, 1910)! J.A. Herbačiausko modernus akibroktas – folklorinio pasaulėvaizdžio ir meninio ekscentriškumo sąveika literatūroje (esė “Erškėčių vainikas”, 1908) – liko įtaigumu, raiškos efektu nepralenktas net ir po dešimtmečio! Šeinius gal nesiekta pralenkti, pranokti. Juk “Lietuvių kultūros” svarbiausioji funkcija – informacinė, pažintinė: pristatyti švedų visuomenei lietuvių kūrybinę sąmonę bei pagrindinius jos meninės raiškos būdus. Šeiniui rūpėjo apibūdinti lietuvių meną tarsi atsižvelgiant į skandinavišką pasaulio suvoktį: racionalią, konkrečią, apčiuopiamą. Pastebėjimas, jog lietuvių menas yra “*grynai antiutilitarinis*”, kas esanti didžiausia jo vertybė, visiškai atitinka “išjautimą” į švediškas nuostatas. Dvasingumas, antiutilitarizmas – savotiškas meninio autentiškumo garantas: *Lietuvių menas visa rūšių įvairovė – tvėrybinis menas, nepraradęs įkvėpimo sparnų. Menas – tarsi pati gamta: sau vertybė, sau grožis.* Čia pamažu ima bręžtis dramatiškas, visoje vėlesnėje Šeinius švediškojoje kūryboje neiš-

The Swedish Works by Ignas Scheynius: The Aesthetics Origin

sekęs žmogaus ir gamtos grumties motyvas (vėliau ši paralelė poetiniu žodžiu bus permąstyta eilėraščiuose proza “Naktis ir Saulė”, atsikartos romanų “Stebuklo belaukiant”, “Nusileisk ant žemės”, “Siegfried Immerselbe” personažų ištarmėse bei naratyvinėje raiškoje). Beje, Šeinius kūryboje žmogaus ir gamtos *paralelė* – neiprasta; joje abiejų šakų, gamtos ir žmogaus, analogija – itin reta. Žmogus arba *reflektuoja* gamtą (impresionizmo bruožas), arba suvokia save *akistatoje* (ar net grumtyje) su gamta. Tuo tarpu lietuvių literatūros raidoje ši gamtos-žmogaus analogija įprastai yra patyrusi virsmą nuo pasaulėjautos, pasaulėvokos realiųjų iki stilistinio poetikos stereotipo. “Lietuvių kultūroje” svarstoma taip: *Pats žmogus yra nuostabus tvarinys. Jis užima išskirtinę vietą gamtoje. Jis priklauso jai tik savo kūnu. Tačiau žmogaus dvasia- nuolatinėje kovoje su gamta. Jis žino, kad tik grumdamsis pasiekia naują, individualią būtį.*

Antrajame kultūros apybraižos skyriuje “*Menas lietuvių kasdienybėje*” motyvuojamos originalumo paieškos mene, individualus stilius savaip, gana ne-tradiciškai, saistomas su gamtos įvairove. Individualumo ir gamtos formų sąsajos apskritai nėra naujas aspektas estetinėje mintyje. Greičiau – klasikinis. Dar Aristotelis “Poetikoje” skatino mimizeio būdų (t.y. “*kūrybingo atkartojimo*”) mokytis nusižiūrint iš gamtos – neišsenkančio raiškos šaltinio (Aristotelis, 1978, 39-42). Bet čia Šeinius ima ir išpainioja į savo *mimetinio vaizdavimo*, kaip visiškai peiktino, sąvokos keblumus. Aristotelio nuostatos bei pati antikios mąstytojo poetika Šeinius buvo studijuota Maskvos universitete (ką liudija studijų užrašai), antikiniai meno raiškos principai lakoniškai aptarti ir “*Įvade į meno filosofiją*”. Bet *mimizeį*, tikriausia, suvokęs kaip aklą mėgdžiojimą, o rekomenduojamą *gamtos* formų įvairovę – kaip lietuvių poezijoje išisenėjusio stereotipo pavojų, Šeinius kratėsi ir vieno, ir kito. *Mimizeį* keitė fantazijos, vizijos polėkiu, o iš gamtos tikėjosi ne aido savo sielos balsui, bet dramatiško dialogo, kuris leistų pasijausti lygia-verčiu oponentu akistatoje su būties paslaptimi.

Šeinius apybraižoje “Lietuvių kultūra” mėgina išgryninti *moralinį* meno kriterijų. Čia dedamas tapatybės ženklas tarp *gėrio* ir *grožio* sąvokų, perspėjant, kad – ne atsitiktinai:

Meno tvėryba lietuviui – lyg kasdieninė duona. Jam tai – ne perteklius, ne prabanga. Menas – tai saulė dvasiai. Saulė, šviečianti kada panorėjus ir kaip panorėjus. Lietuvis kitų žmonių veiksmus vertina pagal meno matus. Ir ne todėl, kad painiotų moralę su menu, bet todėl, kad priešinantį nedorai skatinama meninė nuostata.

Pastabu, jog Šeinius vertybinei nuostatai apskritai buvo savita saistyti estetines ir dorines meno funkcijas. Rašytojas, tiesiaprosmiai estetizuodamas pasaulėvaizdžio ištakas, absoliutinio lietuvių mentalitetą, pakylėjo jį iki humanistinio idealo: “Gražu tai, kas teisinga, kas dora. Kaip gyvenime, taip ir mene.”

Filosofiškai seikėdamas meno verčių garantus Šeinius juos išvelgė originalumo siekiniuose, individualaus stiliaus paieškose. Individualumo argumentai, be kultūrologinių, istorinių aspektų, apybraižoje švysteli ir mistifikuotomis aliuzijomis, archetipine simbolika atklystančiomis iš archainio tautos pasaulėvaizdžio. Žvelgiant tolyn, į vėlesnę Šeinius kūrybą, įsitikinsime, jog rašytojui nuolatos būdavo ankšta vienos rūšies, vieno žanro ar vienos intonacijos kontrapunkte. Žanrinės samplaikos poetika, būdinga modernėjančiam XX a. literatūrai, – ne vienintelis Šeinius keliabalsio kalbėjimo paaiškinimas. Šis bruožas išliks pamėgtas ir kur kas vėliau: publicistikoje (net “Raudonajame tvane!”), dokumentinėje kelionių apybraižoje (“Raudonoji kelionė”), o ypač žaismingai, įgydamas travesti intonacijų, – vėlyvojoje kūryboje (romane “Kentauros žvengia”). Tad ankstyvas “Lietuvių kultūros” fantazijų pliūpsnis, stilistinių tonacijų keitimas, negalint ar nenorint įsisprauti informacijos objektyvumo, matyt, ne tik literatūrinės mados, bet ir individualaus talento charakteringas bruožas. Pažiūrėkime, koks šuolis nuo objektyvios informacijos apie lietuviškus kryžius iki mistifikuotos jų interpretacijos! Rašydamas apie medinių kryžių drožybą “Lietuvių kultūros istorijoje” Šeinius improvizuoja, supina tai, kas tikra, su tuo, kas pramanyta:

Lietuvių kryžiai iškalbingiausiai byloja apie kerinčią lietuvių kūrybos galią dekoratyviajame mene. Čia jis žaidžia linijomis ir jų darna taip pat lengvai ir gražiai, kaip ir dainoje garsais ir mintimis ar juostoje spalvomis bei raštais. Ir čia, kaip ir ten, jis sutveria visa, apie ką

svajoja. Taip paprastą kryžiaus formą jis paverčia tikriausia gėle. Kryžius smulkiausiomis detalėmis spinduliuoja paslapčių kupiną gyvenimą. Jo mažos skulptūrėlės, dievobaimingos ir mašlios, vaizduoja ne dangaus šventuosius, bet lietuvių pasakų veikėjus. Net jeigu jie ir nepanašūs į paprastus žmones, jei neatspindi jų charakteringų bruožų, vis tiek jie yra charakteringi patys sau. Bet bėra jie schematiški. Kiekvienas šių personažų atveria savą, individualią sielą. Atrodo, tartum jie, žmonėms nepastebint, atsargiai tarpu savęs kalbėtusi. O maži paukšteliai, dažniausia tupintys jų rankose, rodo, imtų pakiltų naktį mėnulin pasieškoti lesalo. /.../ Jokiose kapinėse nesurasi dviejų visiškai vienodų kryžių. Gal nė visoje Lietuvoje. Mirusieji, pakylantys naktį iš savojo kapo paklaidžioti po pasaulį, atėjus vidunakčiui juk turi nesunkiai rasti kelią atgalios. Lygiai taip pat ir kiekvienos kapinės turi kažką sau charakteringo, sakytum, savą stilių, visų čia esančių kryžių giminystę.

Nors “Lietuvių kultūros” apybraižoje Šeinius apibūdina individualaus menininko (individo ar visos tautos) gebėjimus kaip būtinius meninės kūrybos veiksmus, sykiu patvirtina galiojant ir pasaulėvokos *visuotinumą* dėsni. “Lietuvių kultūroje” rašytojas išvalgiai saisto *individualumo* ir *visuotinumą* sąsajas mene. Kaip individuali meninio žodžio raiška humanistinio apibendrinimo semiasi iš kalbos prigimties, jos visuotinumą, taip originalus vaizduojamasis menas bendražmogiškų prasmų mokosi iš gamtos. Toks polifoniškas regos aspektas būdingas ne tik Šeinius bendrosioms meno nuostatomis, kuomet gretinamas humanizmo visuotinumą ir kūrėjo individualybę, gamta ir talentas, stilius ir tendencijos. Rašytojas, dar ankstyvajame savo impresionistinės lietuviškosios kūrybos etape bei studijų Maskvoje metu brandinęs tokią estetinę pasaulėjautos sampratą bei raišką, “Lietuvių kultūros” švediškoje išstarmėje paklojo konceptualius pamatus visai vėlesniajai savo kūrybai.

Literatūra

1. Aristotelis. Poetika. – Vilnius: Vaga, 1978.
2. Christiansen B. Philosophie der Kunst. – Berlin: Deutsche Bearbeitung Joachim Wachtel, 1909.
3. Eco U. The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Text. – London: Huitchinson, 1981.
4. “Hugo Gebers förlag” laikas Ignei Scheyniui // Stockholm. – 1947, Riksarkivet. – Vol.14.
5. Jurkūnas Šeinius I. Filosofijos veikalų konspektai ir komentarai // Stokholmas. – 1913-1915, Asmeninis archyvas Upplando g.
6. Jurkūnas Šeinius I. Vvedenije v iskusstvovegenie // Stockholm. – 1915, Riksarkivet. – Vol. 1.
7. Scheynius I. Laiškas sūniui Irviui // Stokholmas. – 1954, Asmeninis archyvas Upplando g.
8. Scheynius I. Min almanacka // Stokholmas. – 1916, Asmeninis archyvas Upplando g.
9. Scheynius Jurkūnas I. Siegfried Immerselbe // Stockholm. – 1940?, Riksarkivet. – Vol. 6.
10. Stockholms Dramateaterns Direktion // Stockholm. – 1946, Riksarkivet. – Vol. 16.
11. Söderberg H. En bok om den litauiska kulturen // Stockholms Dagblad. – 1917 12 16, p. 5.